

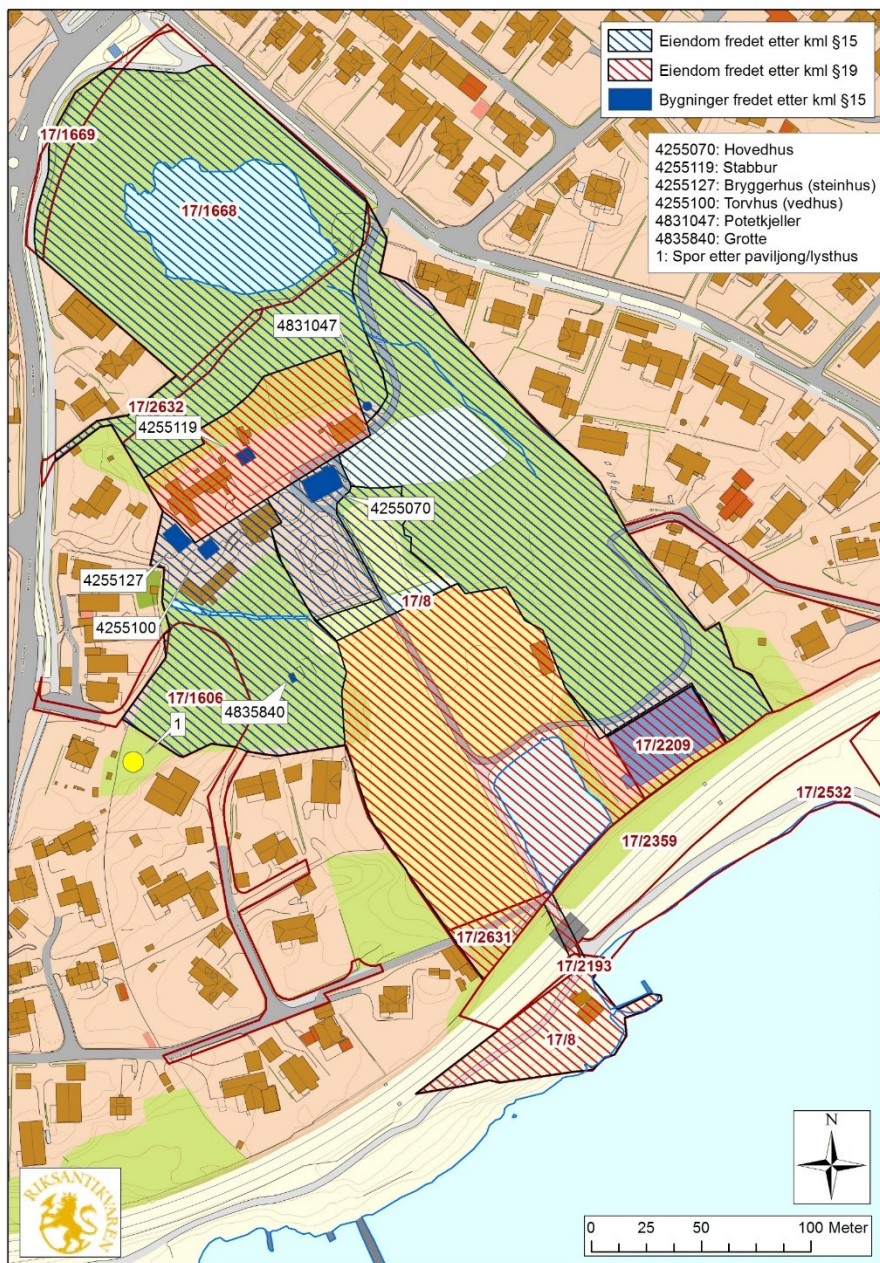

Hindal gård i Stavanger, 2004. Foto: Morten Stige © Riksantikvaren.

Hindal gård, Stavanger

Dokumentasjonsvedlegg til fredningsvedtak - del 1

Eiendomsinformasjon

Hindal gård

Adresse: Hinnasvingene, gnr.17 bnr. 8, 1606, 1668, 1669, 1675, 2193, 2209, 2359, 2532, 2631 og 2632, Stavanger kommune.

- Hovedbygning, bygningsnr. 4255070, Askeladden-ID 118678-1
- Stabbur, bygningsnr. 4255119, Askeladden-ID 118678-2
- Bryggerhus (steinhus), bygningsnr. 4255127, Askeladden-ID 118678-3
- Torvhus (vedhus), bygningsnr. 4255100, Askeladden-ID 118678-4
- Potetkjeller, bygningsnr. 4831047, Askeladden-ID 118678-6
- Grotte, bygningsnr. 4835840, Askeladden-ID 118678-7
- Utsiktspunkt med spor etter paviljong/lysthus, Askeladden-ID 118678-Tunet, Askeladden-ID 118678-13
- Hagene, Askeladden-ID 118678-12 og 118678-14
- Lunden, Askeladden-ID 118678-11
- Parkskogen, Askeladden-ID 118678-9
- Hindalsskogen, Askeladden-ID 118678-10
- Beitemarka, Askeladden-ID 118678-15

Hindal gård

Hindal gård ligger mellom Hinna og Vaulen i Stavanger kommune. Opprinnelig tilhørte Hindal gård hovedgården Hinna. Området som fredes er mindre enn den opprinnelige Hinna hovedgård. Det omfatter tunet med hovedbygningen, stabbur, steinhuset (bryggerhuset), torvhuset (vedhuset) og potetkjelleren, prydhagen, lunden med grotten, parkskogen, Hindalsskogen med Hindalsdammen, samt beitemarka, dammen og bryggeanlegget.

Gården ligger vendt mot Gandsfjorden og Gandsfjellet. Den strekker seg fra Vaulenveien og Stasjonsveien i nord, og ned til stranden i sør-øst. Langs fjorden gjennomskjæres eiendommen av jernbanetraseen. Tunet ligger sentralt plassert i fredningsområdet. Bygningene er konsentrert rundt den tidligere innkjørselen fra Hinnasvingene i vest, og danner sammen med hovedbygningen et langstrakt tun som strekker seg mot dagens innkjørsel i nord-øst. Gårdsveien er flankert av en allé opp til smijernsporten ved innkjørselen ved Stasjonsveien.

En rett, gruslagt gangvei i hovedbygningens midttakse, leder til en undergang under jernbanen og fram til bryggen ved fjorden. Sør for hovedbygningen og på hver side av gangveien ligger henholdsvis prydhagen og den tidligere nyttehagen. Lunden med grotten og utsiktspunktet med spor etter paviljongen, ligger i skrånende terreng sør for tunet og på vestsiden av gangveien ned mot fjorden.

Bakenfor tunet ligger Hindalsskogen med Hindalsdammen. Den gamle «kjærlighetsstien» markerer i dag overgangen mellom det offentlige friområdet Hindalsskogen og landbrukseiendommen Hindal gård. På østsiden av gården og ned mot fjorden ligger et parkpreget landskap med store trær. En bekk fra Hindalsdammen slynger seg gjennom dette landskapet.

Sør for hagene ligger beitemarkene, en større dam, samt en nyere ridehall som ikke er foreslått fredet. Beitemarkene, hagene og tunet rammes inn av skogkledde koller som skjærer mot den nære småhusbebyggelsen.

Hovedbygningen, 2017. Prydhagen (t.v.) og tidligere nyttehage (t.h.).
Foto: Per David Martinsen © Riksantikvaren

Utsikt fra hovedbygningen, gjennom nyttehagen, beitemarka, bryggeanlegget til Gandsfjorden og Gandsfjellet, 2017. Foto: Per David Martinsen © Riksantikvaren

Uteområdene – dagens situasjon

Tunet

En dobbelfløyet smijernsport viser innkjøringen til Hindal gård fra Stasjonsveien. Gårdsveien inn til tunet svinger seg gjennom en parkskog og en allé. Veien krysser bekken og leder i sør forbi et område som benyttes til ridebane.

Tunet avgrenses av Hindalsskogen i nord og hagene i sør. Bygningene i tunet ligger som en langstrakt klynge langs gårdsveien.

Hagene

Pryd- og nyttehagen ligger på henholdsvis vest- og østsiden av grusveien som strekker seg fra hovedbygningen og ned til fjorden. Der grusveien går gjennom hagene, rammes den inn av klippte hekker av småeldkvede (*Chaenomeles japonica*) med innslag av selsådd kristorn (*Ilex aquifolium*).

Rester av et formalt anlegg sees i prydhagen som ellers består av plen. I forlengelsen av formalanleggets midtakse, mellom to store søylebarlind (*Taxus baccata* 'Fastigiata') og opp mellom hovedbygningen og nedre stall, står flaggstangen bak en halvsirkelformet hekk.

Nyttehagen øst for grusveien besto tidligere av frukttrær og bærbusker, men skjøttes i dag som plen. Foran hovedbygningen, mot sør, ligger et lite hellelagt repos. Fra reposet går en trapp ned til bakkenivå. På hver side av trappa, langs husets fasade, er det anlagt et rosebed.

Lunden

I østheillingen ligger lunden som i dag preges av store og mektige trær. Flere stier slynger seg mellom trærne. Steingjerder markerer grensen mellom lunden og innmarka, samt nærliggende boliger i vest.

Halvveis nedgravd i skråningen ligger grotten «Helmichs Minde». På forsiden av grotten ligger to rettvinklede, oppmurte terrasser der det tidligere sto symmetrisk oppstilte flaggstenger. Terrassene er kledd med bergeføy (*Hedera helix*). Martagonliljer (*Lilium martagon*) som blomstrer på forsommeren, omgir grotten.

Vest for grotten, på det høyeste punktet i parken, er det spor etter en oktogonal paviljong. En sirkulær fordypning, ca. 4 m i diameter, er godt synlig i bakken. Det samme er en steinsatt kant som omkranser fordypningen. Rundt og på utsiden av denne kanten står det seks store almetrær og en stubbe.

Øverst i lunden, bak driftsbygningene, ligger en steinsatt «rumpetrolldam» som via et steinsatt bekkeløp med kaskader, ender i et sirkulært basseng, der fontenen først ble plassert. Rester av fontenen ligger i vannet.

Lunden med bl.a. grotten og utsiktspunktet med spor etter paviljongen, utgjør sannsynligvis kjernen i et noe større anlegg og er av særdeles stor kulturhistorisk verdi.

Tunet og hagene ved Hindal gård, 2016.

Foto: <https://kart.finn.no/>

Hovedbygningen med fasade mot fjorden, steintrapp og rosebed, 2017.

Foto: Per David Martinsen © Riksantikvaren

Lunden med «Helmichs Minde» og terrassene, 2017.

Foto:
May Britt
Håbjørg ©
Riksantikvaren

Steintrapp ned til «rumpetrolldammen», 2017.
Foto: May Britt Håbjørg © Riksantikvaren

Steinsatt
bekkeløp med
sirkulært basseng
og med rester av
fontenen, 2009.
Foto:
Mette Eggen
© Riksantikvaren

Utsiktspunkt med spor etter paviljongen, 2017.
Foto: May Britt Håbjørg © Riksantikvaren

Prydhagen med fundamentet for fontenen. I enden av
formalanleggets midtakse sees flaggstangen, 2017.
Foto: May Britt Håbjørg © Riksantikvaren

Parkskogen

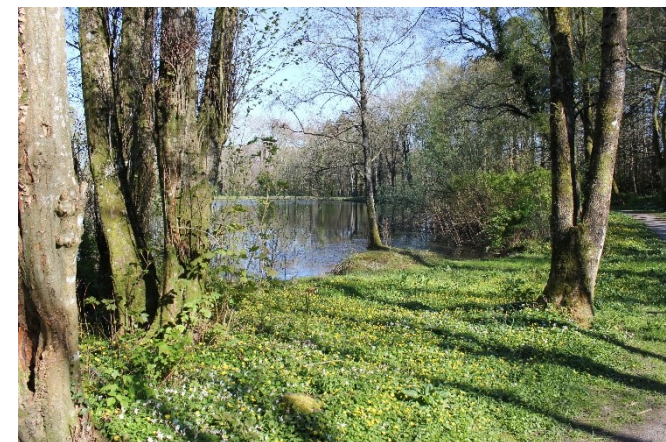
På østsiden av tunet og beitemarka ligger et parkpreget landskap med store trær. Skogen deles opp av mindre, åpnere partier og stier/rideveier. Arealet og vegetasjonen preges i dag av intensivt hestehold. Bekken fra Hindalsdammen slynger seg gjennom parkskogen før den renner ut i brakkvannsdammen ved ridehallen. Rett øst for gårdsveien, utvider bekken seg til en liten, steinsatt andedam. På en liten oval flate på en delvis oppmurt kolle, på et utsiktspunkt som i dag er gjengrodd, står restene etter en flaggstang. En sitteplass med en enkel benk og et bord, med utsikt mot beitemarka og fjorden, er plassert i skråningen nær nyttehagen.

Gårdsvei og allé opp mot smijernsporten, 2009 (over).
Foto: Mette Eggen © Riksantikvaren

Sitteplass med utsikt mot Gandsfjorden og Gandsfjellet (t.v.).
Bekkeløp fra Hindalsdammen med utvidelse i form av en liten andedam (midt-bilde).
Foto 2017: May Britt Håbjørg © Riksantikvaren

Hindalsdammen og gangveien rundt vannet, 2017 (under).
Foto: Per David Martinsen © Riksantikvaren

Hindalssskogen

Hindalsdammen er omkranset av et skogsbelte kalt Hindalsskogen. Dammen er demmet opp med en leirvoll kledd med en steinmur i den sørøstre enden. En grusbelagt plass med picknickmøbler er, av Stavanger kommune, etablert mellom demningen og Stasjonsveien. Grusstier leder gjennom Hindalsskogen og rundt dammen. Den gamle «kjærlighetsstien» går fra Stasjonsveien til Hinnasvingene, og markerer i dag overgangen mellom det offentlige friområdet og gården. I nordre hjørne av området, er skogen fjernet for en undergang under Vaulenveien. Hindalsdammen tilføres vann fra flere naturlige tilsig/bekkeløp nord og nord-vest for dammen. Gjennom et utløp fra dammen renner vann i naturlig leie i form av en bekk, via en andedam, gjennom parkskogen på østsiden av Hindal gård.

Beitemarka og bryggeanlegget

Sør for hagene ligger beitemarka. Den avgrenses i vest av et steingjerde og i øst av parkskogen. Ned mot fjorden skjærer jernbanelinjen gjennom eiendommen og skiller innmarka fra bryggeanlegget. Arealet preges i dag av hestehold og er oppdelt i ulike beiteområder. Øst for dammen er det satt opp en ridehall. Før Jærbanen ble bygd var dammen en bukt av fjorden.

På sørsiden av jernbanelinjen og koblet til gården med en undergang, er det etablert et bryggeanlegg. En molo i stein og betong skjermer fortøyningsplassen. To naust med tørrmurte sidevegger og fronter i tre, ligger inntil et stort svaberg. Området rundt naustene er offentlig tilgjengelig. Adkomsten til området er via veien langs fjorden eller via jernbaneundergangen langs en gangvei vest for innmarka.

Naustene og deler av moloen ved Gandsfjorden, 2017 (over).
Beitemarkene ved Hindal gård omkranset av skog og avgrenset av
et steingjerde i vest, 2017 (t.v.).
Foto: Per David Martinsen © Riksantikvaren.

Klosterklokke (*Leucojum vernum*), 2009 (under).
Foto: Mette Eggen © Riksantikvaren.

Bygningene

Hovedbygningen

Datering: ca. 1845

Hovedbygningen på Hindal har en grunnflate på 9,6 x 16 meter med langsiden orientert parallelt med strandlinjen i sørøst. Bygningen er oppført i tømmer og har 1 ½ etasje og full kjeller. Taket er halvvalmet med en svak svai nederst mot raftet og er tekket med sortglasert, enkeltkrum tegl. Sentrert i fasaden mot fjorden ble det rundt 1920 oppført et større takløft med to- og trefagsvinduer i nyere format.

Fasadene er kledt med liggende panel og er artikulert med enkel søyledekor i hjørnene og rundt hageinngangen. Langveggene er i tillegg dekorert med falske konsoller/sperrehoder under raftet. Med unntak av det sekundære takløftet som har nyere, smårutede vinduer, har bygningen krysspostvinduer med en horisontal sprosse i de nedre fagene. Gavlene har i tillegg mindre ettfagsvinduer i sideværelsene. Sett bort ifra de senere endringene av inngangspartiet fra tunsiden, er fasadene strengt symmetrisk utformet rundt midtaksen i anlegget. Eldre fotografier viser at det har vært et illudert vindu i det sørvestre hjørnet, slik at fasaden mot tunet også har fremstått som visuelt symmetrisk.

Hovedbygningen i sin nåværende form er i følge Den antikvariske bygningsnemnd (Fortidsminneforeningens årbok 1926) et resultat av en påbygning i 1845 av en eksisterende bygning, og er i form og planløsning en typisk representant for Stavanger-empiren. Med unntak av takløftet, endringen av inngangspartiet mot tunet, samt noe innvendige endringer som ble utført i 1973, fremstår empirebygningen som godt ivaretatt og med høy materialautentisitet.

Hovedbygningen, fasaden mot fjorden, 2017.
Foto: Per David Martinsen © Riksantikvaren.

Hovedbygningen, fasaden mot tunet sett fra øst, 2017.
Foto: Per David Martinsen © Riksantikvaren.

Hovedbygningen før oppføringen av takløftet. Fotograf og årstall er ikke kjent.

Adkomst til tunet fra nord, 2017.
Foto: Per David Martinsen © Riksantikvaren.

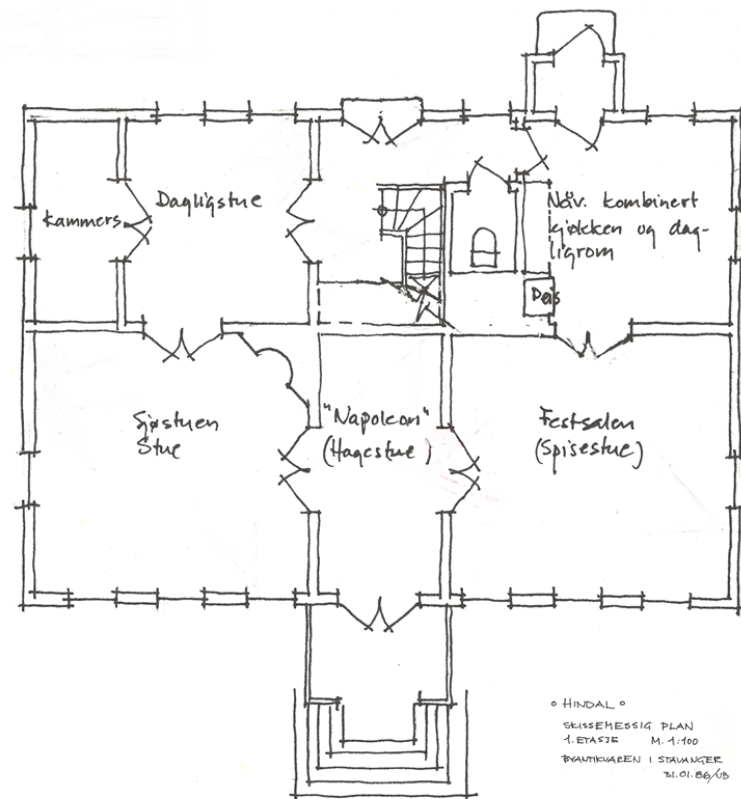
Hindal gård, hovedbygningen – interiør i 1.etasje

Planmessig er hovedbygningen strengt symmetrisk anlagt rundt midtakson i hageanlegget, som har et endepunkt i hagetrappen og hagestuen som er sentrert i fasaden mot sørøst. Hagestuen er flankert av to større representative stuer, som ligger èn filade og med utsyn til fjorden og hageanlegget.

I følge kildene er bygningen slik den står oppført av Ole Helliesen rundt 1845, da med utgangspunkt i en allerede eksisterende bygning. Ingen eldre faser er imidlertid tydelig lesbare i de bevarte interiørene.

Rundt 1920 fikk Karl Laurentius Helliesen utvidet boarealet i 2. etasje i form av et større takløft i fasaden mot hagen og fjorden. Det er sannsynlig at den eksisterende trappen mellom 1. og 2. etasje også er en del av denne ombyggingen.

Siste større endring ble gjort i 1973, og omfatter kjøkkenet i det nordvestre hjørnet av bygningen, samt rommet i 2. etasje rett ovenfor, hvor det ble anlagt et moderne badeværelse med toalettrom, dusj og badstue. I et hjørne av kjøkkenet i 1. etasje ble det etablert en peis og et toalettrom med adkomst fra hallen, som dermed også ble noe utvidet inn i det opprinnelige kjøkkenet. Den eksisterende kjøkkeninnredningen og den overbygde kjøkkeninngangen skriver seg også fra denne perioden.

Planskisse utarbeidet av Unnleiv Bergsgard, byantikvar i Stavanger
31.01.1986 (original i 1:100)

Stabburet

Datering: Ukjent. Kan være blant bygningene som er fremstilt i Hertevigs landskapsmaleri datert 1866.

Stabburet er plassert på oversiden av tunet, vest for midtaksen i anlegget. Bygningen står på trestabber og har en grunnflate på 5,25 x 6,6 meter. Stabburet er oppført i tømmer og har valmtak. Fasadene er kledt med liggende panel og smårutede ettfagsvinduer i stående format mot nordøst og sørøst, og i liggende format mot sørvest. Taket er tekket med enkelkrum rød tegl.

Stabburet tilhører de eldste bevarte driftsbygningene på Hindal, og den eneste driftsbygningen i tømmer. Sammen med torvhuset på nedsiden av tunet var stabburet gjenstand for omfattende istandsettingsarbeider på 1980-tallet. Arbeidene ble gjennomført etter datidens antikvariske prinsipper.

Stabburet fra øst (øverst), og sørøst (nederst til høyre), 2017.

Foto:

Per David Martinsen © Riksantikvaren.

Stabburet fra sørvest, 2017 (til venstre).

Foto: Tor Tofte jr.

Steinhuset (bryggerhuset)

Datering: Ukjent

Bygningen har en grunnflate på ca. 7 x 11 meter og er plassert på nordsiden av innkjørselen til tunet fra Hinnasvingene. Som navnene tilsier er det en lødd natursteinskonstruksjon som tidligere har hatt funksjon som bl.a. bryggerhus. Eksisterende saltakskonstruksjon er dels i tømmer, dels skårede materialer. Takkonstruksjonen er kledt med pløyd panel i gavlfeltene og tekket med rød, enkeltkrum tegl. Eldre fotografier og muntlige beretninger tilsier at bygningen tidligere har hatt skorstein og en mer høyreist saltakskonstruksjon. Halvetasjen skal ha vært benyttet til klestørk.

Det er på fredningstidspunktet en utglidning i det nordøstre hjørnet av bygningen som krever snarlig utbedring.

Steinhuset/bryggerhuset fra sørøst, 2017 (over).

Foto: Per David Martinsen © Riksantikvaren.

Steinhuset/bryggerhuset fra nord, 2017 (t.h.).

Foto: Tor Tofte jr.

Steinhuset/bryggerhuset fra sørvest, 2017 (t.v.). Foto: May Britt Håbjørg © Riksantikvaren

Torvhuset (vedhuset)

Datering: Ukjent. Kan være blant bygningene som er fremstilt i Hertevigs landskapsmaleri datert 1866.

Bygningen er plassert på sørsiden av innkjørselen fra Hinnasvingene, nedenfor steinhuset (bryggerhuset) og noe nærmere tunet. Det har en grunnflate på ca. 7,5 x 6,2 meter og består av en knehøy, lødd steinmur påbygget en panelt stolpekonstruksjon med valmtak. Den utvendige kledningen er liggende, taket er tekket med rød, enkeltkrum tegl, bygningen har ingen vinduer. En midtstilt grue med stålppe er etablert i nyere tid.

Torvhuset (vedhuset) var i likhet med stabburet gjenstand for omfattende arbeider på 1980-tallet. Torvhuset var imidlertid helt sammenrast da arbeidene startet opp, og er slik sett delvis rekonstruert bygning, basert på de rådende antikvariske prinsipper. Bygningen fremstår som godt vedlikeholdt.

Torvhuset (vedhuset)
fra sørøst, 2017 (t.v.)
Foto: Tor Tofte jr.

Torvhuset (vedhuset)
sett fra tunet mot sør,
2017 (over).
Foto:
Per David Martinsen ©
Riksantikvaren.

Torvhuset (vedhuset) før
istandsetting/
rekonstruksjon (t.h.).
Ukjent datering.
Foto: Bugge

Potetkjelleren

Datering: Ukjent.

Potetkjelleren er plassert på oversiden av tunet, like nordøst for «kårhuset» som er oppført på tuftene etter den tidligere forpakterboligen. Bygningen er en lødd steinkonstruksjon som er dekket av én stor steinhelle. Inngangen er orientert mot gårdsveien, og bygningen har en liten glugge på motstående side. Potetkjelleren er bygget delvis inn i terrenget og dermed vanskelig å målsette. Selve steinkonstruksjonen kan anslås til ca. 4 x 4 meter. Bygningen er i god stand.

Potetkjelleren sett fra sør, 2017 (over).
Foto: Per David Martinsen © Riksantikvaren.

Potetkjelleren innvendig, 2017 (t.h.).
Foto: Per David Martinsen © Riksantikvaren.

Grotten «Helmichs Minde»

Datering: Rundt 1850.

Bygningen er integrert i terrasseanlegget i lunden, sørvest i landskapsparken. Frontgavlen og takkonstruksjonen er i tre, og øvrige vegger er murt og pusset innvendig. Grunnflaten utgjør ca. 2,5 x 3 meter. Gavlen er kledt med stående panel og har en sentrert, buet inngangsdør som er flankert av to smårutete vinduer. Gavlfeltet over har tidligere vært dekorert med en rokokko-rocaille. Denne blir nå oppbevart av eier. Taket er tekket med rød, enkeltkrum tegl. Bygningen har vært restaurert i nyere tid og det meste av trekonstruksjonen er fornyet. Innvendige murvegger har spor etter tidligere malingslag.

Navnet «Helmichs Minde» skriver seg fra en inskripsjon under det tidligere tapetet, jf. tidligere eier. Dette er blitt tolket som at Ole Helliesen har oppført grotten til minne om sin svigerfar. Bygningen antas å være oppført rundt 1850, rokokko-dekoren er mulig eldre og gjenbrukt.

Grotten «Helmichs Minde»,
2017 (over).

Foto:
Per David Martinsen ©
Riksantikvaren.

Grotten med rocailledekor,
1979 (t.h.).

Foto: Skard, Riksantikvaren

Lystgårder i Stavanger

Interessen for byjordbruket ble fornyet og styrket hos borgerskapet under opplysningstiden på slutten av 1700-tallet. Samtidig ble det fasjonabelt å eie landsteder utenfor byen. Det meste av landeiendommene som ble overtatt av Stavanger-borgerne, var enkle jordbruksløgger. Det ble imidlertid også anlagt parker og hager på enkelte løykeeiendommer.

Hagenes storhetstid i Stavanger var på 1700- og 1800-tallet. Befolkningens kontakt med utlandet i form av skipsfart og handel, brakte nye ideer til byen, og også i Stavanger ble hageanleggene påvirket av den nye landskapsstilen. Den utviklet seg parallelt med at den tradisjonelle hagekunsten etter renessansens og barokkens forbilder, ble opprettholdt.

I Norge regnes parken ved Bogstad gård i Oslo, anlagt i 1780, som den tidligste innenfor denne retningen. Bogstad ble senere etterfulgt av bl.a. Kiellandfamiliens lystgårdsanlegg Ledaal i sentrum av Stavanger. Flere lystgårder i Stavanger, bl.a. Engels Minde, var omgitt av sirlige hageanlegg. Gartner P. H. Poulsson anla på 1800-tallet flere av landskapshagene i byen, bl.a. Breidablikk, Munkehagen og Bjergstedparken som hørte til et lyststed på denne tiden.

Hindal gård ble benyttet som lyststed i 1790-årene, men fikk sin renessanse da Karen og Ole Helliesen videreutviklet eiendommen til et representativt lyststed i perioden 1835 til 1850. Gården omfattet da et romantisk parkanlegg og en ny stor hovedbygning.

Port til Bjergstedsparken, ca. 1890-1900.
Foto: Michael F. D. Eckhoff / Stavanger byarkiv.

Andre kulturminner i nærområdet

Rogaland fylke, inkludert Stavanger kommune, har store forekomster av arkeologiske kulturminner. Det er bl.a. registrert løsfunn fra steinalderen, helleristninger fra bronsealderen og bosetningsspor og gravhauger fra jernalderen.

Like sør for Vaulen badeplass som ligger på en halvøy sør-øst for Hindal gård, er det registrert en gravminne fra jernalderen (Askeladden-ID 15280-1). Det har form av en rund steinlegning. Gravminnet sees tydelig i terrenget.

Eiendommen Hindal gård på 1800-tallet

Kjøpmann og skipsreder Helmich Gabrielsen kjøpte Hindal gård på auksjon i 1801. Eiendommen omfattet «Plads eller Lyst Sted Hinnendahl» med bl.a. «paastaaende Vaan- og Udhuse». Mesteparten av Hindal besto den gang av utmark og skogløse sletter med lyng og myr.

Eiendommen skal opprinnelig ha vært rundt 700 dekar. Det meste av utmarka og deler av parken er senere fradelt og solgt, primært som boligtomter. Hoveddelene av anlegget, 1800-tallsbebyggelsen, hagene og parkområdene, er likevel bevart, og ligger som et enestående minne om romantikkens epoke på sør-vestlandet.

I 1825 arvet Helmich Gabrielsens datter Karen Laurentse (1801-1859) og hennes mann skipsreder Ole Helliesen (1795-1884), Hindal gård. Ekteparet delte en stor interesse for hagebruk. De videreutviklet Hindal gård i perioden 1835-1850.

Lunden, eller den romantiske landskapsparken på Hindal gård, ble i følge flere kilder anlagt av Karen Laurentse Helliesen i perioden 1835-1840. Den bygger opp om en romantisert dramatik i naturen, med klare forbilder i europeisk hagekunst. Dette var etter at den naturromantiske bølgen ellers hadde lagt seg. Parken ble gitt en individuell utforming tilpasset den stedegne topografien.

I lunden ble det plantet bl.a. bøk, ask og bjørk. I dag sees trærne som store og mektige, og med en undervegetasjon av bl.a. snøkløkker, klosterkløkker og ramsløk. På det høyeste punktet i parkens sørvestre hjørne, på et lite platå, lå en åttekantet utsiktspaviljong med hvelvet tak på søyler. Schnitler (1915) beskriver at utsiktspaviljongen lå mellom trær og var omgitt av en ligusterhekk.

Paviljongen, også omtalt som et lysthus, utgjorde et sentralt element i landskapsparken. Det er funnet ett fotografi av paviljongen i tillegg til den detaljerte beskrivelsen fra ca. 1988 som ble gitt av Lina Gunnerus (f. Helliesen). Dokumentasjonen gir et bilde av både form, plassering og interiørdetaljer. Sporene etter paviljongen kan fremdeles sees i landskapet.

Paviljongen/lysthuset ved Hindal gård.

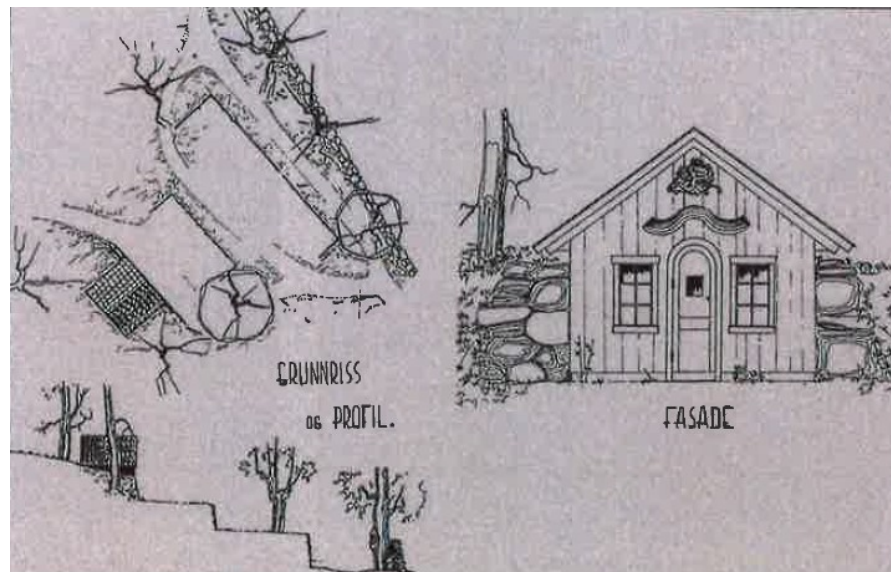
Del av materiale innlevert av Thor Kielland til Norsk Folkemuseum i 1927.

Bildet antas å være tatt rundt 1914 i forbindelse med en artikkel til Kunst og kultur.

Foto: Thor Kielland? / Norsk Folkemuseum.

Et annet sentralt element i lunden er grotten som fikk navnet «Helmichs Minde». Grotten ligger nedfelt i det skånende, eføykledde terrasserte, terrenget. Inngangspartiet vender ut mot innmarka og hagene. «Helmichs Minde» ble anlagt av og til minne om Karen Laurentses far.

Familiens kontakter og eierskap innenfor internasjonal skipstrafikk ga muligheter for import av trær og andre planter. Det er beskrevet at Karen Laurentse Helliesen fikk tilsendt eksotiske blomster og planter fra alle verdens hjørner. Hun tok også med seg en stor marmorfontene hjem fra en reise i Italia. Fontenen fikk først en plassering i et lite sirkulært basseng ved inngangen til lunden vest for huset. Rundt fontenen var det et lite hageanlegg med små buksbom-hekker. En dam («rumpetrolldammen») ble anlagt bak vaskehuset og vannet ført via steintrapper ned til fontenen.

Grotten «Helmichs Minde». Oppmåling av Mange Bruun fra 1963. (Magne Bruun, 2007)

Grotten «Helmichs Minde». Foto gitt Norsk Folkemuseum og innført i billedprotokoll i 1934. Foto: Ukjent fotograf / Norsk Folkemuseum.

Oljemaleri på plate med tittel *Fra Hindal (Landsiden)*. Malt av Lars Hertevig. Maleriet er datert 1866. Foto: Stavanger kunstmuseum.

Oljemaleri med tittel *Fra Hindal (sjøsiden)*. Malt av Lars Hertevig. Maleriet er udatert, men hevdes å være fra 1866 som pendanten til Hindal sett fra landsiden. Bestillingsarbeid for husets eier statshauptmann og stortingsrepresentant Ole Helliesen.
Foto: Stavanger kunstmuseum

Ole Helmich Helliesen (1833-1889), sønn av Karen Laurentse og Ole, arvet foreldrenes interesse for gårdsanlegget. Det hevdes at han i 1855 skal ha startet en «planteskole» på Hindal. Ole Helmich satte i gang en planmessig skogplanting som tok til i 1850-årene. Omkring 1930 hadde gården 150 mål skog. Utgangspunktet var 2000 lerketrær han hadde kjøpt i Hamburg. Plantingen var vellykket og han videreutviklet den med «tusenvís» av bl.a. vanlig furu, weymouthfuru, rødgran, hvitgran og edelgran, i tillegg til bjørk, ask, alm lønn og bøk. Noen av nåletrærne ble plantet ut i lunden, andre i ulike skogspartier rundt omkring på eiendommen.

Ole Helmich Helliesen fikk stor annerkjennelse, og den kongelige landbruksmedaljen i sølv i 1886, for sitt arbeid med skogplanting. Hindalskogen vitner fremdeles om hans virksomhet.

Fram til 1883, da Ole Helmich Helliesen flyttet ut til Hindal for godt, ble eiendommen hovedsakelig brukt som et sommerbosted. Hindal ble i 1888 overtatt av yngstesønnen Karl Laurentius Helliesen (1863-1944) som på 1890-tallet anla en formal prydhage på vestsiden av eiendommens midtakse. Han drev gården som et mønsterbruk.

Hovedelementet i prydanlegget var fontenen som ble flyttet fra lunden og forsynt med vann fra den da nyanlagte Hindalsdammen. Ledningen fra Hindalsdammen til fontenen gikk gjennom hovedbygningen og ble utstyrt med en kran for å skru av og på vannet. Rundt fontenen ble det anlagt fire staudebed. Prydbusker ble plantet i de tilgrensende plenpartiene. Det er sannsynlig at de klippte hekkene som rammet inn hagen, på hver side av hovedaksen ned mot sjøen og mot jordet i sør, ble plantet på denne tiden.

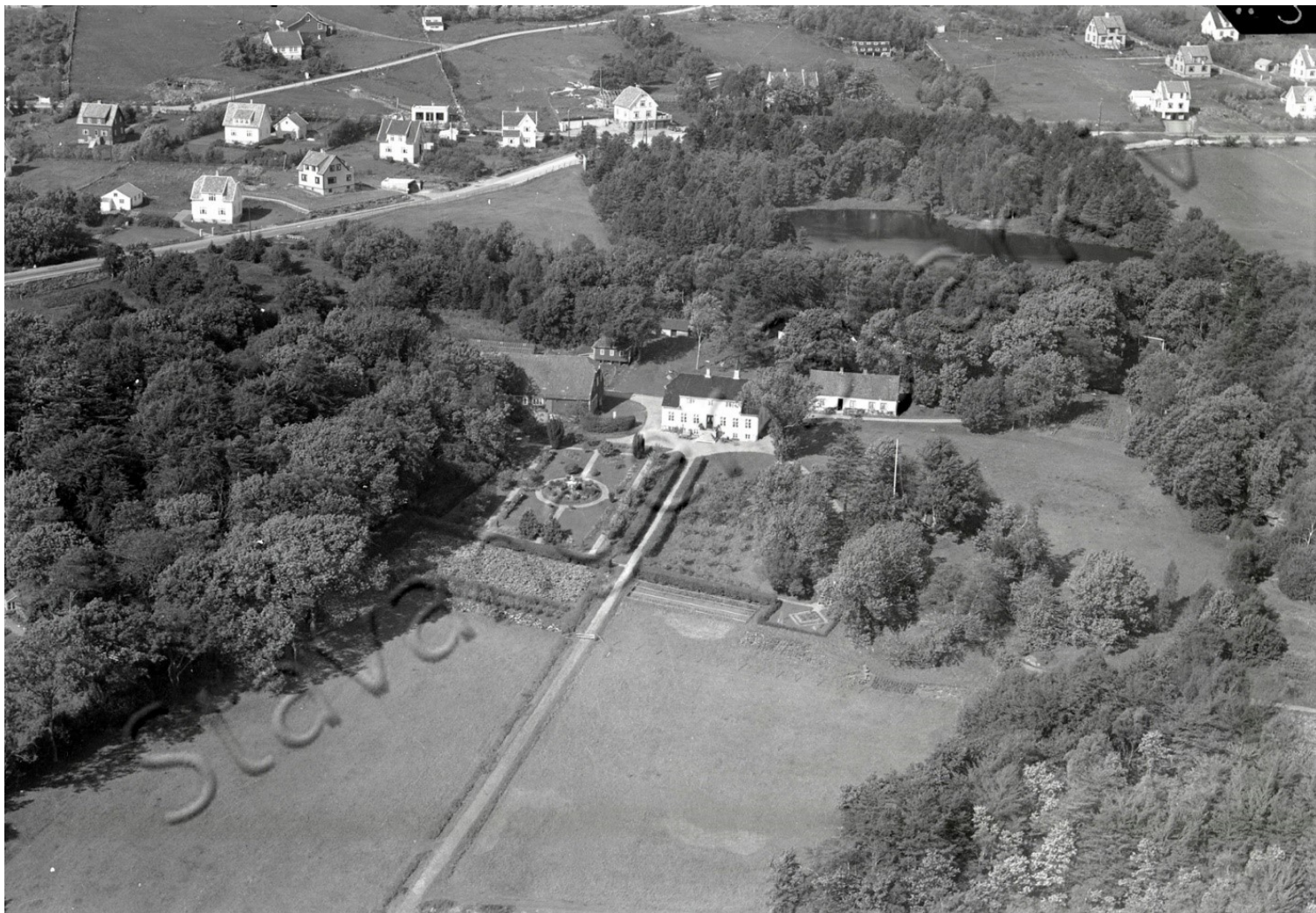
Prydhagen ved Hindal gård, tidspunkt ukjent.
Foto: Ukjent fotograf / Norsk Folkemuseum.

Hovedbygningen sett fra Lunden, ca. 1910-1920.
Foto: Hakon Johannessens fotoarkiv / Stavanger byarkiv.

Fredningsdokumentasjon – Hindal gård

Flyfoto av Hindal gård, ca. 1936-1940. Foto: Widerøes flyfotosamling / Stavanger byarkiv.

Fredningsdokumentasjon – Hindal gård

Flyfoto av Hindal gård, ca. 1936-1940. Foto: Widerøes flyfotosamling / Stavanger byarkiv

Hindal fra sjøsiden med henholdsvis gammel og ny stall til venstre, og henholdsvis forpakterbolig og ny
kårbolig til høyre.

Foto øverst: Fotograf og årstall ukjent.
Foto nederst, 2017: Per David Martinsen © Riksantikvaren.

Fredningsdokumentasjon

Fredningsdokumentasjonen består av to deler:

DEL 1: Informasjon om eiendommen.

DEL 2: Inventarliste (unntatt offentlighet).

Dokumentasjonsvedleggene er utarbeidet i forbindelse med fredningssaken for Hindal gård. Målet med arbeidet er å dokumentere uteområdenes og bygningenes verdi knyttet til fredningen på fredningstidspunktet, samt anleggets historie, og å sette eiendommen inn i en kulturhistorisk sammenheng.

Dokumentasjonsvedleggene er utarbeidet av Riksantikvaren i 2017.

Eierne har bidratt med mye kunnskap om endringshistorikk og opplysninger ellers, både gjennom samtaler og via saksdokumenter.

Nettsteder:

<https://digitaltmuseum.no/>

<http://www.disnorge.no/gravminner/index.php>

<http://www.hindal.no/>

<https://kart.finn.no/>

<http://www.stavangerbilder.no/>

Litteratur

Andersen, Arne Bang, 1973. Stadshauptmann Ole Helliesen. I *Streiftog i Gamle Stavanger*.

Bruun, Magne, 2007. Norske hager gjennom tusen år. Andresen & Butenschøn, Oslo.

Fortidsminneforeningens årbok, 1926.

Jåttå og Hinna historielag, 2013. Årbok nr. 3.

Klorofyll, ved Imke Wojanowski, 2017. Hindal gård. Registrering av historisk hageanlegg. Skjema og plankart.

Nordhagen, Rolv, 1954. Om gjennombruddet av den engelske landskapsstil i nordisk havekunst og dens betydning for Nordens flora. Særtrykk av Blyttia, bind 2, Oslo.

Rogstad, Anna 1926. Kjente menn og kvinner – fra deres liv og virke. Frida Hansen. Bind 2, Oslo.

Schnitler, Carl, 1915. Norske haver i gammel tid. Utgitt av Norsk Folkemuseum. Centraltrykkeriet, Kristiania MCMXV.

Stavanger kommune, 2011. Kommunedelplan for kulturminner 2010-2025.

Andre kilder

Gamle herregårder ved Stavanger. Stavanger Aftenblad, 01.08.1931

Lina Gunnerus, født Helliesen, ca. 1988. Håndskrevet beretning.

Skard, Torfinn, 1934. Gamle hager i Stavanger. Stavangeren, 24.2.1934.

Øgar Svendsen, Ole, 1986. Befaringsrapport datert 11.07.1986